

Ο ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΑΣ¹

ΔΡΑΜΑ, ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

ΣΚΗΝΗ Α'

Στῆς Δέσπωσ. Χαριάτι. Φῶτα ἀναυμένυ. Τὰ παιγνίδια παίξουν. ΔΕΣΠΩ, ΚΡΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ΣΑΡΑΝΤΗΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ, ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ, ΒΙΟΛΙΤΖΗΣ, ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ. Ἀπὸ τὴν πόρτα κοιτάζουνε γειτόνισσες.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὴν τὸ λυπᾶστε, παιδιά, τὸ κρασί. Πλημμύρα τὸ κρασί, καὶ χαλάζι τὸ μάλαμα! (Πετάει νομίσματα στοὺς βιολιτζήδες). Μάννα, ἡ νύφη, ἡ νύφη νὰ βγῆ νὰ κερᾶση πάλι.

(Μπαίνει ἡ Ἀρετούλα στολισμένη, μὲ τὸ δίσκο, καὶ πηγαίνει στὸν Κράλη. Σταματοῦν τὰ βιολιά.)

ΚΡΑΛΗΣ (παίρνει ποτήρι).

Στὴν ὑγείᾳ σου, πεθερά μου, γειά σας, ἀδέρφια. (Βλέποντας τὴν Ἀρετούλα). Καλῶς νὰ σέ βρῶ, ἀγάπη μου. Ὅα μᾶς κάμης τὴ χάρη νὰ πῆς καὶ τοῦ λόγου σου, αἱ;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ (σιγανά).

Καλῶς νὰ ὀρίσης.

(Ὁ Κράλης πίνει, ἡ Ἀρετούλα βάζει τὸ δίσκο σὲ τραπέζι, καὶ παίρνει ποτήρι.)

Μὲ τίς ὑγειές σου, καὶ καλῶς ὄρισες. (Γυρίζει καὶ βλέπει τὸν Κωσταντῆ). Καλῶς νὰ σέ βρῶ, Κωσταντῆ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καλῶς νὰ ὀρίσης, Ἀρετούλά μου.

(Ἡ Ἀρετούλα πίνει. Ὑστερα παίρνει τὸ δίσκο καὶ πηγαίνει στὸν Κωσταντῆ).

Μὲ τίς ὑγειές σου, Ἀρετούλα, καὶ καλῶς ὄρισες. Ἔτσι νὰ μᾶς γαμίζης πάντα χαρές, καὶ ἀπὸ τὰ ξένα ἀκόμη νὰ μᾶς φέγγης σὰν ἥλιος, ποῦ νὰ νυχτώνη, καὶ πάλι νὰ χρυσώνεται τὸ χωριό μας. Τί λὲς καὶ σύ, μάννα; Κοίταξέ τον τὸν ἥλιο ποῦ θὰ μᾶς φέγγῃ (δείχτει τὴν Ἀρετούλα), κοίταξε καὶ τὸν αὐγερινό ἀντικρῦ τῆς (δείχτει τὸν Κράλη).

ΔΕΣΠΩ

Μὲ τὴν εὐκὴ μου, παιδιά μου, μὲ τὴν εὐκὴ μου νὰ εἶναι, καὶ ἄς τονε σκεπάζουν τὸν ἥλιο μας σύννεφα.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μαννοῦλα, τί λὲς; Ἄσπρη μέρα μᾶς ξημερώνει, καὶ σύννεφα βλέπεις; Καλῶς νὰ σέ βρῶ, χρυσὴ μου γριά, γιὰ νὰ ξαναμπῆ στὸν τόπο τῆς ἡ καρδιά σου.

¹ Ἰδὲ σελ. 436.

ΔΕΣΠΩ

Καλῶς νὰ ὀρίσης, ἀγόρι μου.

(Πίνει ὁ Κωσταντῆς. Ἡ Ἀρετούλα πηγαίνει στὴ Δέσπω).

Μὲ τίς ὑγειές σου, καὶ καλῶς ὄρισες, Κωσταντῆ μου, καὶ νὰ σέ χαIROύμαστε, χρυσὴ μου γαμπρέ. Ἄς τὴν κάμη καὶ ὁ Θεὸς τὴν καρδιά μας πέλαγο, ποῦ νὰ βουλιάζουν οἱ λύπες, καὶ ν' ἀρμενίζουν οἱ ἐλπίδες, καὶ ἄς μὴν ἀράζουνε. (Πίνει ἡ Δέσπω, βγαίνει ἡ Ἀρετούλα).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἄρχισε, μάννα μου, καὶ σ' ἀνασταίν' ἡ χαρά, καὶ τὰ γλυκαίνει τὰ λόγια σου. Μᾶς βαλσάμωσαν οἱ πονεμένες εὐκές σου, καὶ μοσκοῦρισε τὸ σπῆτι παρηγοριά. Παίξτε, μαγεμένα παιγνίδια μου. Παλικάρικα, σηκωθῆτε στὸν τραγουδηστὸ τὸ χορὸ. Ἄς βουζῆ ἡ χαρὰ μας, καὶ ἄς τὴν ἀκούσουν οἱ κἄμποι καὶ τὰ βουνά. Ἐξω τὸ μαντίλι, ἀδέρφια, καὶ στὸ χορὸ. (Ξαναπαίζουν τὰ παιγνίδια. Παίρνει ὁ Κωσταντῆς τὰ δέρφια του καὶ τοὺς ἄλλους καὶ χορεύουν).

ΒΙΟΛΙΤΖΗΣ (τραγουδάει παίζοντας).

Θαμάζουμαι τὸ κρῦδ νερό

ΚΩΣΤ. (τραγουδάει) Τὸ νεραντζοφιλήμα.

ΒΙΟΛ. » Ὅποθε κατεβαίνει,

ΚΡΑΛ. » Νεραντζοφιλημένη.

ΒΙΟΛ. » Ἄπὸ γκρεμινὸ γκρεμνίζεται,

ΣΑΡΑΝΤ. » Τὸ νεραντζοφιλήμα

ΒΙΟΛ. » Στὸ περιβόλι μπαίνει.

ΘΑΝ. » Νεραντζοφιλημένη.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὲ μέθυσε, μάννα μου, ἡ χαρὰ σου, καὶ ἄλλος ἄθρωπος ἔγεινα. Σήκω, γλυκειά μου μάννα, σήκω νὰ μπῆς καὶ σὺ στὸ χορὸ. Σήκω, νὰ τὸ δῶ μὲ τὰ μάτια μου πῶς εἶναι χαρὰ καὶ ὄχι λύπη τῆς Ἀρετούλας ὁ γάμος. (Τὴν τραβάει νὰ χορέψῃ).

ΔΕΣΠΩ

Ὁ χορὸς θέλει νιάτα, παιδί μου, θέλει καὶ νοῦ ποῦ δὲν τονε βαραίνουνε συλλογές. Κάλλιο νᾶρθη ἡ νύφη καὶ νὰ μπῆ στὸ χορὸ γιὰ τὴ μάννα τῆς.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καὶ μάννα καὶ κόρη. Ἀρετούλα, ποῦ εἶσαι; Ἐλάτε, νὰ μᾶς δείξετε πῶς τὴ νοιώθετε τὴ χρυσὴ μας τὴ μοῖρα.

(Μπαίνει ἡ Ἀρετούλα, καὶ σμίγει στὸ χορὸ μὲ τὴ Δέσπω).

ΒΙΟΛ. (τραγουδάει) Ποτίζει δέντρα καὶ κλωνιά,

ΟΛΟΙ » Τὸ νεραντζοφιλήμα.

ΒΙΟΛ. » Ποτίζει λεμονίτσες

ΟΛΟΙ » Νεραντζοφιλημένη.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (ρίχνοντας νομίσματα στοὺς βιολιτζήδες).

Νὰ μοῦ ζήσετε, καὶ μάννα καὶ κόρη. Ἄπὸ νεραντζιά δὲν ἐρουντῶσε τέτοιο δροσᾶτο κλωνάρι. Ὡς τόσο, παιδιά μου, νύχτα σὰν ἐτούτη καὶ ἀπὸ μέρα πιὸ λαμπερὴ δὲν τὴν εἶδαν τὰ μάτια μου. Ὡς καὶ τὸ φεγγάρι τὴ ζούλειψε τὴ χαρὰ μας. Στὴν πατινάδα, παιδιά, νὰ τὸ καταλάβῃ καὶ ὁ κόσμος. Κράλη, νὰ τὸ δῆς τὸ χωριό μας μὲ τ' ὀλοφεγγαρο, καὶ νὰ τρεμουλιάξῃς ἀπὸ τὴ γλύκα.

ΚΡΑΛΗΣ

Νὰ μᾶς ξανακερᾶση πρώτα ἡ νύφη, καὶ ὅτι προστάξεις κατόπι. (Ἡ Ἀρετούλα κερνάει). Ἀρετούλα μου, τώρα τὸ νοιώθω πῶς εἶσαι δική μου γιὰτὶ τὸ εἶπα, καὶ μὲ κερνάς. Ἡ καινούργια πατριδὰ σου

θὰ τραντάξει μὲ τὴ μορφή σου. Κορώνια μου καὶ καμάρι θὰ σέχω, μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα θὰ τὸ θρέφω τ'ἀγγελικό σου κορμί. Ἐχρησται νὰ μὰς βλέπῃ ὁ Κωσταντῆς, καὶ θὰ παίρνῃ μαζί του τὰ φυλλοκάρδια μας γιὰ παρηγοριὰ τῆς μαννούλας.

ΔΕΣΠΩ

"Ἄμποτες, παιδάκια μου, ἄμποτες. Ἄν εἶγε λόγια ὁ πόνος τῆς ἀγάπης, γαμπρέ μου, θὰ μπορούσα νὰ σοῦ παραστήσω αὐτὴ τὴν ὥρα τὸ τί σοῦ δίνω. Τὴ ψυχὴ μου βγάξω καὶ τὴν ἀποθέτω στὰ χέρια σου. Μὰ εἶναι μπιστεμένα χέρια, καὶ διαλεγμένα ἀπὸ τὸν ἄξιο τὸν Κωσταντῆ μου. Αὐτὸ μὲ γλυτώνει, καὶ δὲ βουλιάζω, δὲν πνίγουμεται μόνο δυνάμων καὶ ἀνεβαίνω στὰ κύματα, καὶ βλέπω ἥλιο καὶ φῶς καὶ χαρὰ, χαρὰ γιὰ λόγου σου, ποῦ θὰ τὸ καμαρώνῃς αὐτὸ τὸ στολίδι μας. Ἄν εἶχαμε τὴν καλὴ τὴν τύχη νὰ ζοῦν οἱ γονιοὶ σου, θὰ εἶτανε μεγαλύτερη ἡ παρηγοριὰ μας. Μὰ δὲ μὰς εἶτανε γραμμένο αὐτὸ τὸ καλὸ, ἴσως γιὰ νὰ μὰς δείξῃ καλλήτερα ὁ Θεὸς τὴν τραφερὴ σου ἀγάπη.

ΚΡΑΛΗΣ

Νὰ μὴ συλλογιέσαι ἄλλο, μάννα, παρὰ πῶς τὸ πουλάκι σας θὰ περάσῃ ἀπὸ τὸνα στ'ἄλλο χρυσὸ κλουβί. Διπλὴ ἔννοια θὰ τὸ διαφεντεύῃ σὰν τὸ γῶ κοντά μου, γιὰτὶ παίρνω μαζί μου καὶ τὴ λαχτάρα σου.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Κράλη μου, εἶσαι μάλαμα, κ' ἡ ψυχὴ μου σὲ χαίρεται. Τὴ γλυκοπότισες τὴ μάννα μας, κ' ἔγεινε δροσάτος βασιλικός. Ἔτσι νὰ μένη δροσερὴ κ' ἡ ἀγάπη μας, Κράλη, κ' ἔτσι ἀγκαλιαστοὶ νὰ ζοῦμε πάντα, κ' ἄς εἶναι καὶ μὲ τὸ νοῦ. Σαράντη μου καὶ Ἐκνάση, ἐλάτε, ἀδέρφια μου, εἴμαστε βασιλιάδες ἀπόψε. Στὴν πατινάδα, παιδιὰ, ὀμπρὸς παιγνίδια, καὶ τραγουδάτε μας, παλικάρια. (Βγαίνουν τὰ παιγνίδια, κ' ἀκολουθοῦν οἱ ἄντρες τραγουδῶντας).

Μιὰ πέρδικα, — μιὰ πέρδικα μονακριβή,
Τὴν εἶγε ἡ μά — τὴν εἶγε ἡ μάννα στὸ κλουβί,
"Ἐρχετ' ἄγουρος τὴν παίρνει,
Καὶ στὰ ξένα τῆς φέρνει.
Στὰ ξένα καί, — στὰ ξένα καὶ στὰ μακρινά,
Διαβαίνουν γῶ — διαβαίνουν χώρες καὶ βουνά,
Μὰ δὲ βρήκανε κονάκι
Σὰν κ' αὐτὸ τὸ χωριουδάκι.

ΣΚΗΝΗ Β'

Στὴν κάμαρα τῆς Ἀρετούλας. Στέκεται ἡ Ἀρετούλα, καὶ κοιτάζοντας κάποτε στὸν καθρέφτη, βγάξει τὰ διαμαντικά της καὶ τὰ φλουριά της.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ὕστερα ΔΕΣΠΩ.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Χρόνος δὲν τὰ φέρνει ὅσα μιὰ ὥρα μπορεῖ νὰ φέρῃ. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ χτύπησε ἡ πόρτα καὶ πῆγα ν' ἀνοίξω, δέκα χρόνια μεγάλωσα. Τί κάνω δὲ νοιώθω. Τί συλλογιέμαι δὲν ξέρω. Εἶναι δὲν εἶναι: τρεῖς ὥρες ποῦ τὸν βισκόφιζε κρύφιος πόνος τὸ νοῦ μου γιὰ τὸ φτωχὸ παλικάρι ποῦ μοῦ πρωτοεῖπε τῆς ἀγάπης τὰ λόγια, κ' ἄξαρχα πέφτει μιὰ μπόρα κινουόριες ἔννοιες καὶ παροζάλες, ποῦ τὸν ἐπνίξαν ἐκεῖνο τὸν πόνον σὰν πεταλοῦδα. Λόγο πιά δὲν ἄ-

νοῖζε τὸ στόμα τῆς νὰ μοῦ πῆ γιὰ κείνη τὴν τρέλλα ἢ κακόμοιρ' ἢ μάννα μου, τότες ποῦ ἀνέβηκε μὲ τὰ μεγάλα τὰ μαντάτα: πῶς εἶτανε, λέει, ὁ γαμπρὸς αὐτὸς μὲ τ'ἀδέρφια μου, καὶ νὰ βάλω τὰ νυφικά! Πῆγανε νὰ μὲ τρελλάνουνε μὲ τὴ βιά τους, καὶ καλὰ νὰ στολιστῶ καὶ νὰ βγῶ μὲ τὸ δίσκο. Ποιὸς ξέρει τί κούτσουρο τοῦ φάνηκα σὰν πρωτοβγήκα μπροστά του. Ὅσο γιὰ μένα, δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς δὲ μ' ἄρεσε. Σὰ νὰ τὸν πόνεσα, κ' ἄς εἶναι καὶ ξένος. Νὰ το τὸ δαχτυλίδι του. Τῆς Βαβυλώνας χρυσὸ δαχτυλίδι! Ποῦ νὰ εἶναι ὡς τόσο ἡ Βαβυλώνα! Πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μακριά! Τὸ μέτροσα τὸ μακρὸς τῆς μὲ τὰ δάκρια τῆς μάννας μου. Μὰ τὸ θέλει ὁ Κωσταντῆς, καὶ τοῦ Κωσταντῆ ὁ λόγος εἶναι Βαγγέλιο. Εἶναι, θὰ πῆς, καὶ τὸ παλικάρι πονετικό. Ὡς τόσο ἡ Βαβυλώνα, — ποῦ νὰ εἶναι ἡ Βαβυλώνα! τί παράξενο ὄνομα! Ἄχ, ἡ γύφτισσα! Ἡ καταραμένη ἡ γύφτισσα! Σήμερα τὸ πρῶτ' μοῦ τὰ προφήτευσε πάνω σ' αὐτὸ τὸ χέρι! Ἐκ πάω, λέει, στὰ ξένα, μὰ θὰ γυρίσω μὲ καράβι ποῦ ἔχῃ — ἔλα, Χριστέ μου! Ἄνατριχίλα μὲ πιάνει! (Μπαίνει ἡ Δέσπω).

ΔΕΣΠΩ

Τί κάνεις, ἀγάπη μου;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἡ παραζάλη μὲ λώλανε, καθὼς φαίνεται, καὶ παραλαλῶ. Κοιτάζοντας αὐτὲς τίς πλεξοῦδες, μαννούλα μου, ἔλεγα νὰ σοῦ κόψω μιὰ νὰ σοῦ τὴν ἀφήσω, νὰ θυμᾶσαι τὴν Ἀρετὴ σου.

ΔΕΣΠΩ

Τῆς μάννας ὁ νοῦς εἶναι δεμένος, παιδί μου, μὲ τέτοιες πλεξοῦδες ἀμέτρητες. Εἶναι μυριόκλωνο δύχτι ποῦ τόχει ἡ λαχτάρα πλεγμένο, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ βυζάξῃ τὸ πρωτογεννητό της, ὡς τὴν ὥρα ποῦ τὴν ἀναπάψῃ ὁ Χάρος. Κόρη μου, γιὰ δάκρια τώρα δὲν ἤρθα. Ἐχομε χρόνια καὶ χρόνια γιὰ δάκρια κατόπι. Ἦθελα νὰ σοῦ μιλήσω δυὸ λόγια, κ' ὥρα βολικώτερη δὲ θὰ βρῶ. Αὔριο γίνεται ἡ στεφάνωση, καὶ τὴν ἄλλη ξεκινᾶτε γιὰ τὸ μακρὸν τὸ ταξίδι. Εἶταν κ' αὐτὸ τῆς μοίρας μου, νὰ γείνη ὁ γάμος μου σὰν τὸ πουλάκι μου πεταχτός. Καὶ καλὰ νὰ μισέψετε, λέει, τὴν ἄλλη μέρα. Ἄς φαγωθοῦν τὰ σηκότια μου ἐμένα, κ' ἄς γείνη τὸ θέλημά τους. Ἐχθρὸν ὡς τόσο τ'ἀδέρφια σου ὡς τὴ χώρα μαζί σας. Τὸ ξεύρω πῶς θὰ βρῆ μιὰ ὥρα νὰ σὲ καθοδηγήσῃ ὁ Κωσταντῆς. Μὰ εἶναι πράματα, κόρη μου, ποῦ ὁ γνωστικώτερος ἀδερφός τοῦ κόσμου νὰ τὰ πῆ δὲν μπορεῖ, μὰ ἡ μάννα τὰ συλλογιέται καὶ τὰ βλέπει σὰν τ'ἀστέρια ποῦ λάμπουνε στὰ μεσοῦρανα, γιὰτὶ ἡ ἀγάπη τῆς τέλος δὲν ἔχει. Κάθισε, κόρη μου, κ' ἄκουσε: Ὁ ἄντρας εἶναι τὸ πιὸ ἤμερο ἀρνάκι ποῦ βόσκησε ἀπάνω στὴ γῆς, καὶ τὸ πιὸ ἄγριο θηριὸ ποῦ τῆνε ρημάζει. Μὰ τὸ κακὸ δὲν εἶναι δίχως τὴ γιατρεία του. Ἐχει μιὰ ψιλὴ ψιλὴ τριχίτσα στὸ κεφάλι του κάθε ἄντρας, καὶ καταπῶς τὴν τραβήξῃ γυναῖκα αὐτὴ τὴν τριχίτσα, πηγαίνει ὁ καλός της. Τὴν τραβάει κατὰ τὴν ἀγάπη; Γυρίζει τότες ἡμερα καὶ σὲ γλείφει τ'ἀρνάκι. Τῆνε σέρνεις κατὰ τὸ πάθος; Σὰ λιοντάρι χύνεται νὰ τὸ ξεμερδίση τὸ ταίρι του. Τίποτις ἄλλο νὰ σοῦ

πῶ δὲν ἔχω, παιδί μου, ὄλα τοῦ κάκου εἶναι σὰ δὲν τῆνε βαστᾶς πιδέξια στὸ χεράκι σου αὐτὴ τὴν τριχίτσα.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἔννοια σου, μάννα, κι ἄ δὲν εἶναι γιὰ τὴν ἀγάπη του, γιὰ τὴ δική σου τὴν ἀγάπη θὰ τὰ θυμοῦμαι τὰ λόγια σου. Ὡς καὶ τοῦ χωρισμοῦ τὸν καημὸ μέσα μου θὰ τὸν πνίγω νὰ μὴν κκοκαρδίζω τὸν ἄντρα μου.

ΔΕΣΠΩ

Τίποτις, παιδί μου, τίποτις νὰ μὴν κρύβῃς. Τοῦ ἔκρυψες μιὰ καρφοβελόνα; μιὰ νὰ τὸ μυριστῆ, εἶναι καλὸς τοῦ σπιτιοῦ τὰ θεμέλια νὰ ρίξῃ, γιὰ νὰ τὴ βρῆ. Γιὰ ὄνομα Θεοῦ, κόρη μου, τίποτις νὰ μὴν κρύβῃς ἀπὸ τὸν ἄντρα σου. Τὸν ἔχασες, μιὰ καὶ τὸ νοιώσῃ πῶς ἔχεις κρυφοὺς καημοὺς. Τοῦ λὲς τοὺς καημοὺς σου; Πάλι τονε χάνεις, καὶ μαζεύεις τρὶς χειρότερα βάσανα στὸ κεφάλι σου. Κάλλιο νὰ μὴν ἔχῃς καθόλου, καθόλου καημοὺς. Τί καλὸ θὰ σοῦ κάμουν! Καὶ γιὰτὶ νὰ χολοσκάνῃς τοῦ κάκου, ἀκριβή μου! Ἐπένα ἢ ζωὴ σου θὰ τρέχῃ σὰν τὸ ἥσυχο τὸ ποτάμι. Θὰ σ' ἀγαπάῃ ὁ καλὸς σου, ὁ, τι τοῦ γυρεύεις, δικό σου θὰ εἶναι. Ἄ θείη ὁ Θεός, θὰ σὰς ἔρθουν καὶ ἀγγελουδιὰ κατόπι, καὶ θὰ τὸν πλημμυροῦν τὸ νοῦ σας ἔννοιας ποῦ τίς φέρν' ἢ ἀγάπη. Μὴν τὸ θαρρῆς, Ἀρετοῦλα, πῶς θὰ τὸ παραζηλώσω καὶ γώ. Θά'χω καὶ γώ τὰδεροφάκια σου νὰ μὲ πρηγοροῦν, ἔχω καὶ τὸν Κωσταντῆ μας τὸ τάξιμο, πῶς θὰ σὲ φέρῃ κοντὰ μου ἀνίσως καὶ πάθουμε τίποτις. Εἶναι μεσάνυχτα περασμένα. Πήγαινε νὰ συχάσῃς, παιδί μου, νὰ μὴ φρίνειςαι αὔριο κουρασμένη. Τὰδέροφια σου θὰ γλεντίζουν ὡς τὸ πρωί. Ἐγὼ μὲ τὴ Γαρουφαλιά καὶ μὲ τίς ἄλλες χειτόνισσες τὰ βολέβω, καὶ θὰ τάχομε μιὰ μορφιά ὄλα προτοῦ νὰ φέξῃ. Καληνύχτα σου, ἀκριβή μου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Καληνύχτα, μαννοῦλα, μὰ νὰ μοῦ τάξης πῶς θὰ πλαγιαίσης καὶ σὺ λιγάκι.

ΔΕΣΠΩ

Ἔννοια σου, ἔννοια σου, ἀγάπη μου. (Μοναχὴ τῆς). Θὰ πλαγιαίσω ἢ δόλια μιὰ καὶ καλή. (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, κοντὰ στὴν Ἁγιά Μαρίνα. Νύχτα φεγγάρι.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ, ὕστερα ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ,
ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Μ' ἔδιωξαν τὰ παιχνίδια! Μ' ἔδιωξε ἢ χαρὰ, μ' ἔδιωξε ὡς ἐδῶ, στῆς Ἁγιά Μαρίας τὴ γειτονια. Μὲ φωνάζανε νὰ μῶ στὴν παρέα, καὶ νὰ τοὺς τραγουδῶ! Ἄν εἶχα φωνὴ γιὰ τραγοῦδι, θὰ τὴν ἔκανα βροντὴ ποῦ νὰ τοὺς σκορπάῃ κατάρεις. (Παίζουνε μακριὰ τὰ παιχνίδια). Τάκούγω, ἀκόμα τάκούγω! Μὲ κυνηγοῦνε, μὲ κυνηγοῦν οἱ χαρές τους! Φεῖδια ἔγειναν οἱ χαρές τους καὶ σφυρίζουν κατόπι μου. Νὰ φύγω, νὰ φύγω, νὰ μὴν τάκούγω. Στὰ δάση νὰ

σύρω, νὰ γείνω θεριό, νὰ πιάνω ζευγαρωμένα πουλιά καὶ νὰ τὰ σπαράζω. Φωτιά νὰ γείνω καὶ νὰ καίγω τοὺς κάμπους, ποῦ ν' ἀνεβαίνῃ ὁ καπνὸς νὰ σκεπάξῃ τὸν οὐρανὸ, καὶ νὰ μὴ βλέπῃ κανένας παρηγοριά. Νὰ μὴν τὸ βλέπῃ κανένας τὸ μεγάλο αὐτὸ φέμα. Αὐτὸν τὸν οὐρανὸ, ποῦ τὴν εἶδε ζάστερη τὴν ἀγάπη μου, ποῦ τὸν εἶδε τὸ μεγάλο καημὸ μου, κ' ἔμεινε λαμπερὸς κι ἀσάλευτος σὰ νὰ μὴν ἔσθυσ' ἓνα ἀστέρι, σὰ νὰ μὴ ράγισε μιὰ καρδιά. Εἶναι, λέει, καμωμένες οἱ καρδιές γιὰ νὰ σκάνουνε! Νὰ σκίσῃ λοιπὸν κι ὁ οὐρανός, καὶ νὰ γείνη θρούβαλα. Νὰ πλαντάξῃ ὁ κόσμος καὶ νὰ χαθῆ. Ψυχὴ νὰ μὴ μείνῃ, νὰ μὰς τσαμπουνίξῃ πῶς βασιλεύει ἀλήθεια καὶ δίκιο, καὶ πῶς νικᾷ ἢ ἀγάπη.

Τῆς ἀνοιξά σὰ μωρὸ παιδί τὴν καρδιά μου. Σὰν ἄγγελος εἶμουν καλός. Τῆς ἔβγαλα ὄλη μου τὴ λαχτάρα. Εἶπε καὶ ὄχι, εἶπε καὶ ναί. Εἶτανε φαρμάκι τὸ ὄχι τῆς, εἶτανε φαρμακωμένο τὸ ναί τῆς! Μήνυστα δυὸ λόγια τῆς μάννας, ἴσως καὶ πονέση, σὰ μάννα ποῦ εἶναι. Νὰ τὸς ὁ πόνος τῆς! Πατινάδα ἔγεινε καὶ πῆρε τοὺς δρόμους, νὰ μοῦ τὸν ἀπολωλάνῃ τὸ νοῦ μου. Νὰ μὴν τύχῃ καὶ συνεφέρω, καὶ προφτάξω νὰ πάρω τὰ μάτια μου καὶ νὰ φύγω, νὰ κλογορέψω, κάτι νὰ κάμω, νὰ ξεχάσω τὴν παραζάλῃ μου.

Τάκούγω τὰ παιχνίδια! τάκούγω τὰ ξεφραντώματα! Ἐκατὸ χηρῶν μοιρολόγια δὲ θὰ μὲ σπάραζαν καθὼς αὐτὰ τὰ τραγοῦδια!

Τρέλλα μὲ πιάνει! Πέφτω πέφτω, γκρεμνίζουμι, καὶ τέλος δὲ βρῖσκω. Κατακέφαλα πέφτω, τώρα λέγω πῶς θὰ κατακρίσω μὲ βράχους καὶ θὰ σκορπιστοῦν τὰ μυαλά μου, κι ὡς τόσο πέτρα δὲν ἀνταμώνω μὲς στάτέλειωτα βάθια. Σὰν τὸ πουλί τριγύρω στὸ φεῖδι γυρίζει ὁ νοῦς μου. Νὰ εἶταν ὁ Χάρος αὐτὸ τὸ φεῖδι. Ἄχ, εἶναι ὁ πόνος, καὶ πάλι ὁ πόνος! Δὲ σὲ πεθαίνει αὐτός. Ἀθάνατος εἶναι ὁ πόνος! Ὁ κόσμος ὅλος πεθαίνει, κι αὐτός βασιλεύει. (Συλλογιέται). Νὰ τοὺς σκοτώσω, θὰ πῆς! Νὰ τοὺς σκοτώσω, νὰ βουθαθοῦν αὐτὲς οἱ χαρές. Ψεῦτρα παρηγοριά! Ποῦ σκοτώνει τοῦ ἄλλονοῦ τὴ χαρὰ ζωντανεύει τὸν πόνο του. Ἀπελπισιά, ἀπελπισιά καὶ τίποτις ἄλλο! Αὐτὴ θὰ εἶναι ἢ ἀγάπη μου τώρα. Θά'χω τὴ σπαρχατικὴ τῆς φωνὴ γιὰ τραγοῦδι μου, καὶ γιὰ προσκέφαλό μου τὴν παγωμένη τῆς ἀγκαλιά. (Καθίζει σὲ πέτρα.) Μὰ ἂν ἤρχουνταν τώρα τᾶφταιγο τὸ κορίτσι, νὰ πῆ πῶς τὸν ξέφυγε τὸν ξένο, πῶς τοὺς ἄφησε κ' ἦρθε νὰ φύγῃ μαζί μου, νὰ ζήσῃ μαζί μου, πῶς δὲ βάσταξε νὰ μ' ἀφήσῃ ἔρσο καὶ μοναχό! Ποιὸς μοῦ λέει πῶς εἶναι ἀδύνατο τέτοιο θᾶμα, πῶς τέτοια ἐλπιδὰ εἶναι κι ἀπὸ τὴν τρέλλα μου μεγαλειότερη τρέλλα! Ποιὸς δὲν εἶδε παράξενα ὄνειρα, κι ὡς τόσο ἀλήθειαν. Μηγὰρ ἂν τὸβλεπα στὸν ὕπνο μου πῶς θάγαπῆσω, καὶ πῶς θὰ μοῦ φέρουν ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα φαρμάκι νὰ μὲ ποτίσουνε, θὰ τὸ πίστευα; Ἄς γύρω, ἄς γύρω κι ἄς παρακαλέσω τὸν ὕπνο νὰ μὲ πάρῃ στὴ μαύρη τὴν ἀγκαλιά του. Σώπασαν τὰ παιχνίδια. Μιὰ κόρη δὲ μὲ λυπήθηκε, ἴσως ὁ ὕπνος μὲ λυπηθῆ.

(Πλαγιαίξει. Στὸν ὕπνο του παρουσιάζεται ἡ Ἁγία Μαρίνα μὲ τὴν ὄψη τῆς Ἀρετοῦλας).

ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

"Ὀνειρο γυρέφεις, κι ὄνειρο σοῦ φέρνω, ἐπένα, ποῦ ἂν τὰ πιστεύεις τὰ λόγια σου Ἐκεῖνος ποῦ μ' ἔστειλε, θὰ σέ γκερέμνιζε στὴν Κόλαση νὰ ταγί- ζης δαιμόνους μὲ τὴ χολή σου. (Ὁ Στεφανῆς ἀπλώνει τὰ χέρια στὸν ὕπνο του). Μὴν τὰπλώνης τὰ χέρια σου. Νὰ καθαριστοῦν πρῶτα αὐτὰ τὰ χέρια μὲ τὸ μύρο τοῦ μαρτυριοῦ. Κοιτάζεις τὴν ὄψη μου, κι ὁ νοῦς σου πετάει τὴν καταφρονημένη σου τὴν ἀγάπη, ποῦ τὴν ἔχεις ἱερώτερη ἀπ' ἓνα μαρτύριο. Κάλλιο βλέπε τὸ στεφάνι ποῦ φέγγει τριγύρω στὸ πρόσωπό μου. Κάλλιο ἄκουγε τὸν πόνο ποῦ βγαίνει μὲ τὴ φωνή μου. Πόνος, μήτε γιὰ σένα, μήτε γιὰ μένα, μόνο γιὰ τοὺς μύριους ποῦ θὰ τοὺς σκεπάσῃ αὐτὸ τὸ χῶμα. Ὡς πότε θὰ συλλογιέται ὁ ταπεινωμένος αὐτὸς λαὸς τὸ τιποτένιο του τὸ ἐγὼ, σὰ νὰ μὴν εἶναι στημένος σὲ μαρτύρων ἀμέτρητα κόκκαλα; Ὡς πότε κάθε παιδί του θὰ κατρακυλᾷ μὲ τὰ θολωμένα νερά ποῦ τὸν πλημμυρίζουν; Ἀνασῆκωσε τὸ κεφάλι σου καὶ δὲς γύρω σου τοὺς μισοπιγμένους, κι ἀπλωσε χέρι νὰ τοὺς γλυτώσῃς. Λησμόνησε τὸ ἐγὼ σου, καὶ θυμήσου τὰ βασιανισμένα τῆδερα σου. Φέρνε τους τὴ χαρὰ, νὰ φεύγῃ ὁ πόνος σου. Ἀγάπησε τὸν κόσμον, νὰ χῆς ἀγάπη ποῦ ζούλια δὲν ξέρει, ποῦ ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὴν κλονίσῃ δὲ σώ- νει. Ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετοῦλά σου, ναί. Μὰ δὲ μὲ γέννησε Δέσπω ἐμένα. Ὁ ἀρραβωνιαστικός μου εἶ- ναι ἀπάνω, τόσο ἀπάνω, ποῦ μήτε τὸνειρό σου δὲν τονε φτάνει. Εἶναι τὰστέρι τῆς καλωσύνης ὁ οὐ- ράνιος αὐτὸς γαμπρός. Ἡ ἀγάπη του ὄρια δὲν ἔχει. Ὅλο τὸν κόσμον τονε χωρεῖ ἡ καρδιά του, ὡς καὶ τὴν Κόλαση μὲ τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς. Στό- ματα γυρεύει νὰ κηρύξουνε στὴ γῆς τὴν ἀληθινὴ τὴν ἀγάπη, χέρια γυρεύει νὰ βοηθήσουν τὰ τυραν- νισμένα παιδιὰ του. Βάλε τὰ μαῦρα σημάδια τῆς ἀγιωσύνης, καὶ γύριζε μέσα στὸ δύστυχό μας αὐτὸ χωριό, ποῦ ὁ χάρος εἶναι γραμμένο νὰ τὸ κάμῃ δικό του. Ἄπειρο εἶναι τὸ θανατικό ποῦ τοιμάζει, κι ἄπειρη ἀγάπη χρειάζεται. Σῆκω, καὶ πάρε τῆς ἀληθινῆς τῆς ἀγάπης τὸ μαῦρο τὸ δρόμο.

(Φεύγει ἡ Ἁγ. Μαρίνα).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ (Σηκώνεται, καὶ κοιτάζει γύρω του).

Ἀλήθεια εἶταν ἡ ὄνειρο; Πρόσωπο τῆς Ἀρε- τοῦλας, μὰ στάση, φορέματα, στεφάνι, σὰν τῆς Ἁγιάς Μαρίνας τὴν εἰκόνα, ἐκεῖ στὸ ζωκκλήσι. Φωνὴ γυναικίσις, μὲ λόγια Θεοῦ. Λόγια ποῦ τονε σκορπίσανε σὰ μούχλα τὸν πόνο μου. Μένει ὀλιμ- μένη ἡ καρδιά, μὰ ἡ ἀπελπισιὰ δὲ χτυπάει πιά ἐκεῖ μέσα τᾶγρια τὰ φτερά τῆς. Κἀθουμον κι ἄκουγα σὰ φταιξιάρης. Ἀθῶος θαρροῦσα πῶς εἶ- μουν, κι αὐτὴ θεριό μὲ ζωγράφησε. Μάρτυρας, καὶ δαίμονα μ' ἔκαμε. Πῶς εἶχα καλοτυχιὰ καὶ τὴν ἔχασα, κι ὡς τόσο μοῦ τὴν παράστησε ἀθάνατη τὴν καλοτυχιά, γιατί θρέφεται μὲ τοῦ κόσμου τὰ βράσανα. Μιλοῦσε σὰ νὰ τριγύριζαν τὸν τόπον μας μεγάλα δεινά. Γιὰ θανατικά μοῦ μιλοῦσε. Δίχως ἄλλο ἡ Ἁγιά Μαρίνα, εἶταν, κ' ἦρθε νὰ μὲ γλυτώσῃ δει- χτοντάς μου τῆς ἀγάπης τὸ δρόμο. Μαῦρο δρόμον τὸν εἶπε. Μαῦρα τὰ εἶπε καὶ τὰ σημάδια τῆς ἀγιω- σύνης. (Συλλογιέται). Τὰ ράσα, τὰ ράσα θὰ μὲ γλυ-

τώσουνε. Μ' αὐτὰ θὰ πηγαίνω νὰ τὴν παρακαλῶ γιὰ ψυχῆς ποῦ θὰ πετοῦνε στὸν ἄλλο κόσμον παρὰ- κιαρα. Δίχως ἄλλο κακὸ μὰς προσμένει. Τὸ πι- στεῦω, καθὼς πιστεύω τὴ χάρη τῆς. Λόγον δὲν ἔβγαλε ποῦ δὲν εἶχε τῆς ἀλήθειας τὴ δύναμη. Συ- φορὰ, συφορὰ θὰ μὰς ἔρθῃ... Ἴσια στὴ χώρα, στὴ Μητρόπολη. Ἐκεῖ θὰ γείνη ἐμένα ὁ γάμος μου. Ἐχε γεία, κόσμει, μὲ τὰ καλά σου, ζήτησα νὰ τὰ κάμω δικὰ μου, καὶ σὰν ἄμμος γλίστρησαν ἀπὸ τὰ δάχτυλά μου ἀνάμεσα. Πηγαίνω σὲ κόσμον ποῦ ἂν δὲν ἔχῃ τις χάρες σου, ἔχει ὅμως γιατρικὸ γιὰ τὰ βράσανά σου.

(Περνάει ὁ Κεριακὸς μὲ μουλᾶρι μπροστά του).

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Τρέχα, ἔρρω, ποῦ ἀκόμα δὲν ἄρχισες, καὶ μοῦ κάνεις καὶ νάζικ. Τρέχα νὰ μὴ σοῦ τὰ κάμω χου- σάρι τὰ μπούτια σου. (Χτυπάει τὸ ζῶ). Τρέχα, κα- ψούλικο, τώρα ποῦ τόχουμε τὸ φεγγάρι. Κουνήσου, ἀνάθεμά σε, ψοφίμι. (Βλέπει τὸ Στεφανῆ).

Καλησπέρα φεντικό. — Στάσου, τσαναμπέτικο, στάσου! — Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ φεγγάρι, ἀφεν- τικό; — Θὰ τόχουμε ὥσπου νὰ φέξῃ ἡ θὰ μὰς μα- ζέψῃ σύννεφα πάλι; — Στάσου, ποῦ νὰ σὲ πάρ' ἡ κατάρρα!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Καλησπέρα, Κεριακό μου. Μὴ φοβᾶσαι γιὰ τὸν καιρό· κι ἂ θέλῃ ὁ Θεός;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Γιὰ τὴ χώρα, νὰ φέρω κι ἄλλα ἄλογα τῆς νύ- φης καὶ τοῦ γαμπροῦ. Πάσκισα νὰ στείλω τὸ γυιό μου γιὰ νὰ φάγω καὶ γὼ κεσκέικι, μὰ δὲν τῆς ἦρθε τῆς κερά Δέσπως. Θέλει, λέει, νὰ τᾶχη τὴν ἄλλη μέρα σίγουρο, γιατί βιάζονται. Ἄλλουνοῦ παπᾶ βαγγέλιο κι αὐτὸς ὁ γαμπρός. Νὰ μὴ σοῦ δίνῃ καιρὸ μήτε νὰ χορέψῃς. Ἄς τὸ χαίρεσ' ἡ ἀφεντειά σου, ποῦ θὰ εἶσαι δῶ αὔριο. Ὡς τόσο νὰ μὴν εἶσαι μὲ τὴν παρέα! Τὸν κόσμον χαλοῦνε στὸν πίσω τὸ μαχαλά.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Εἶμαι γιὰ ταξίδι καὶ γὼ. Καὶ γὼ γιὰ τὴ χώρα. Πᾶμε μαζί. Πόσα εἶναι τᾶγῶγι σου;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἄφεντικό, παζάρια δὲν κάνω. Τὸ ξέρεις τὸ ζῶ μου. Σὰν κοκκῶνα πηγαίνει. Παραπάτημα τί θὰ πῆ δὲν τὸ ξέρει. Εἶν' ἀπὸ σόγι κι αὐτό. Ὁ κύρης του εἶταν ὁ μεγαλύτερος γάδαρος τοῦ χωριοῦ. — Στάσου, ἀνάθεμά σε, ψοφίμι! — Παζάρια δὲν κάνω, ἀφεντικό. Κοίταξέ το, ποῦ καὶ καλά νὰ ξεκινήσῃ γυρεύει.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Σοῦ δίνω ἓνα φλουρί, σοῦ δίνω κατόπι καὶ τὴν εὐχὴ μου, Κεριακό.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἄς εἶσαι καλά γιὰ τὸ φλουρί, ἀφεντικό· μὰ ἡ εὐχὴ, ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ;

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Εἶπαν παπᾶς ὁ πατέρας μου, Κεριακό· γιατί τᾶ- χατις νὰ μὴν παπαδέψω καὶ γὼ;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Εἶταν παπᾶς, καὶ καλὸς παπᾶς ὁ μακαρίτης, ἀφεντικό. Δὲν τὰ ξέχασ' ἀκόμα τὰ λόγια του τότες ποῦ χήρεψα κ' ἔμεινα μὲ δύο ὄρφανά στὸ πλευρό μου. Μὰ τοῦ λόγου σου, ἀφεντικό, παπᾶς, τέτοιο παλικάρι!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

"Ἰσα ἴσα παλικάρια χρειάζεται κι ὁ Θεός, καλέ μου Κεριάκο. Πηγαίνω νὰ δώσω στὸ Θεὸ τὴ ζωὴ μου, καὶ νὰ τὸ πῆς καὶ στοὺς δικούς μου σὰ γυρίσης, νὰ ξέρουν ποῦ εἶμαι. Γλιγῶρα θὰ μὲ ξαναδοῦν. Ἀλλοίμονο, καὶ γλιγῶρα θὰ μὲ χρειαστοῦν. Κάμε τὸ σταυρό σου, Κεριάκο, γιατί μᾶς ἔρχεται μεγάλο θανατικό. Κατέβηκε ἡ Ἁγία Μαρίνα στὸν ὕπνο μου καὶ μοῦ τὸ φανέρωσε.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ (Ἀφίνει τοῦ γαλιναριῦ τὸ σκονὶ καὶ σταυροκοιείται).

Τὴ χάρη της νάχουμε! Τί ναι τοῦτα ποῦ ἀκούγω! Νὰ γιατί μὲ ξεκούρανε ἀπόψε κι ὁ σκύλος! Τὰ παιχνίδια περνοῦσαν, κι αὐτὸς δὸς του κι οὐρλιαζε, ὅλο οὐρλιαζε. Ἔσκυψε κ' ἡ κόρη μου νὰ πάρη τὴν ἀλληκάτη της, καὶ τί νὰ δῆ σιμὰ στὸ λυχνάρι! Τὸ καθρεφτάκι της καταγῆς, καὶ μέσα τὸ πρόσωπό της! τὴ χάρη σου νάχουμε, ἅγια Μαρίνα μου, ἡ βουρκόλακας εἶναι ἡ θάνατος. — Στάσου, παλιομούλαρο, ποῦ νὰ σὲ κόψη περὶδρομος!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Κουράγιο, Κεριάκο μου, κ' ἔχει ὁ Θεός. Μὴ χασομεροῦμε τοῦ κάκου. Πᾶμε, καὶ στὸ δρόμο τὰ λέμε. Ἴσως μᾶς λυπηθῆ ὁ Μεγαλοδύναμος. Ἴσως μᾶς στέλνει αὐτὰ τὰ μηνύματα νὰ μᾶς φρονιμέψῃ. Τράβα τὸ ζῶ σου, κι ἀνεβαίνω κάτω κεὶ στὴν πεζούλα.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ (Ἀπὸ μακριά).

Τρέχα. (Πηγαίνου). Γρουσουζικο, τρέχα ποῦ μοῦ λιμπίστηκες ἀγάθια τέτοιες ὥρες καὶ σύ.

ΣΚΗΝΗ Δ'

Στὸ δρόμο, κοντὰ στῆς Δέσπως. Αὐγὴ.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΠΕΡΜΑΘΙΩ (Στὸ κατώφλι της).

Ποῦ εἶσαι; Σὲ κουκούλωσε καὶ πῆγε τὸ πάπλωμα σήμερα, ποῦ νὰ σὲ κουκουλώσῃ ὁ χάρος! Τὸ χωριὸ ἄνω κάτω, καὶ σύ παράθυρο ἀκόμη δὲν ἄνοιξες. (Ἀνοίγει τῆς Πιπινιώσ τὸ παράθυρο).

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλημέρα.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Νὰ τὰ καλύψῃς. Κατέβα κάτω νὰ σοῦ τῆνε μαυρίσω τὴ ράχη σου, ποῦ μιὰ φορὰ πῆγες νὰ μωριστῆς καὶ σύ ἀρραβῶνα, καὶ πῆγε στραβὰ ἡ μύτη σου, σὰν τὴ μούρη σου.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καὶ δὲν τὸ βλέπεις, κουτόμουλα; δὲ βλέπεις πῶς τὸ φοβήθηκαν τὸ παπαδοπαίδι, καὶ μάνη μάνη τὰ ταιριάξανε μ' αὐτὸν τὸν ξένο, μὴν τύχη καὶ ρεζίλευτῆ τὸ κορίτσι; Ἔννοια σου δά, καὶ σὰν πῆγα καὶ γὰρ στὰ παιχνίδια, νά! — τὰ εἶχα στημένα ταυτιά μου. Κάτι ἄκουσα, κ' ἔννοια σου.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Καὶ πότες βγῆκες ἐσὺ ψεύτρα νὰ βγῆς καὶ τώρα!

ΠΙΠΙΝΙΩ

"Ἄμε στὸ καλὸ, καημένη! Κάθεσαι τώρα καὶ συλλογιέσαι ποίος τᾶνοιωσε καὶ ποίος δὲν τᾶνοιωσε, καὶ δὲ συλλογιέσαι πῶς γίνεται μεγάλος γάμος στὴ γειτονιά. Κ' ἔχουμε νὰ δοῦμε δουλειὲς μὲ φούντες! Ὅπου κι ἂν εἶναι ἀρχινάει τὸ στολίδι τῆς νύφης.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Συλλογιέσαι τὸ γλέντι, καὶ δὲν πάει ὁ νοῦς σου στὰ χάλια τῆς δόλιας αὐτῆς ἀργόντισσας, ποῦ ἔχει μαθὲ ψυχὴ κι αὐτὴ. Χίλια μεταξωτὰ σεντόνια καὶ παπλώματα δὲν τὴ σκεπάζουν τὴν πίκρα τοῦ χωρισμοῦ.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Τὸ βόλεψαν κι αὐτό, κ' ἔννοια σου. Ὅλα τᾶκουσα, καὶ τὰ ξέρω. Νά, — τὰ εἶχα ταυτιά μου στὸ μαγειρεῖο, σὰν ἔφυγαν τὰ παιχνίδια. Ἄνοιγε τίς τσίπες μὲ τὴ ματσόβεργα, καὶ τᾶλεγε τῆς Γαρουφαλιᾶς ἡ μάννα τῆς Ἀρετούλας. Ὡς τὸ πρῶτο λάλημα παρεστέκουμον κι ἀνακάτωνα τὸ μεσάκι.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Μωρὴ καλὰ καὶ μοῦ εἶπες γιὰ λάλημα πετεινοῦ. Εἶδες ἐσὺ, λέει, νὰ σηκώνεσαι ἀπὸ τὸ στῤῥωμα καὶ ν' ἀκούς τὴν ὄρνιθά σου νὰ κακναρίζῃ σὰν πετεινός; Καὶ νὰ τῆς φωνάζω, κι αὐτὴ νὰ κακναρίζῃ! Πῆγα καὶ τὴν ἔσραξα τὴν ἔρμη πρὶ νὰ μᾶς ἔρθῃ κανένα κακό.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλὰ ἔκαμες, καημένη, γιατί ξέρεις τί; Δὲ μ' ἀρέσει καθόλου τὸ προφεινὸ τόνειρο τῆς κερά Δέσπως, ποῦ τᾶλεγε τῆς Γαρουφαλιᾶς σὰ σηκώθηκε. Κι ὅσο τὸ συλλογιέμαι, τὸ πεσί μου ἀνατριχιάζει. Σὰ νὰ μισοφοβήθηκε, θαρρῶ, κ' ἡ ἀφεντειά της, καὶ ρώτηξε τὸ γυιό της τὸν Κωσταντῆ πῶς ἀνίσως κ' ἔρθῃ πίκρα γιὰ χαρά, ποίος θὰ τῆνε φέρῃ πίσω τὴν Ἀρετούλα. Καὶ τῆς ἔταξε, λέει, ὁ Κωσταντῆς πῶς ὅτι κακὸ κι ἂν ἔρθῃ, θὰ πάη νὰ τῆνε φέρῃ πίσω, κ' ἔτσι σύχασε λέει, ἡ καρδιά της. Ὡς τόσο ἀκούγω σύρτα φέρτα ἀπὸ τώρα μὲς στὴν αὐλή τους.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Χμ! Ἔβγα καὶ τρέχα νὰ μὴν τύχη καὶ σὲ ξεχάσουν, ποῦ ψυχὴ δὲν ἀφίνεις ἡσυχὴ μὲς στὴ γειτονιά. Κατέβαινε γλιγῶρα, καὶ τὰ λαχτάρησε ἡ κερά Δέσπω τὰ μοῦτρα σου. Ἄλλη ἔννοια, βλέπεις, δὲν εἶχε, κι ἄλλη χολὴ τέτοια μέρα.

ΠΙΠΙΝΙΩ (Χτυπώντας τοὺς γρόθους της).

Μωρὴ ζουλεύεις, ζουλεύεις καὶ μοῦ τὰ λὲς αὐτά.

(Χτυπᾷ τοὺς γρόθους της στραβομουρίζοντας, κ' ἡ Περμαθιώ τῆς δίνει τύφλες).

ΣΚΗΝΗ Ε'

Στὸ χαγιάτι τῆς κερά Δέσπως. Ἡ νύφη κάθεται στὸ μιντέρι χαμηλοβλεπούσα, καὶ τὴ στολίζουν τὰ κορίτσια.

ΔΕΣΠΩ, ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ΚΟΡΙΤΣΙΑ, γειτόνισσες, κατόπι ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ἀδέρφια καὶ βιολιτζήδες ἀπ' ἔξω.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανός, σήμερα λάμπ' ἡ μέρα. Σήμερα στεφανώνεται αὐτὸς τὴν περιστέρα.

ΔΕΣΠΩ (σιγανά τῆς Γαρουφαλιάς).

Ἄχ, αἰτὸς μαθὲς εἶναι καὶ τὴν ἀρπάζει τὴν ἀκριθὴ μας καὶ πετάει ἀπάνω ἀπὸ κύματα καὶ βουνὰ νὰ τὴν κλείσῃ μὲς στὴ φωλιά του τὴν πλουμιστὴ μας τὴν περιστέρω.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Νὰ μὴ σ' ἀκούσῃ, κερά μου, ἡ ἀκριθὴ σου, καὶ ρίζη δάκρυο ἀπάνω στὰ νυφικά της. Δὲς τὴν, καὶ πὲς μου ἂν εἶδες ποτές τέτοιον ἥλιο νὰ φέγγῃ. (ἄψα) Τραγουδάτε, κορίτσια μου, ποῦ νὰ σὰς δῶ νύφες ὅλες σὰν τὴ ζουλεμένη τὴν Ἀρετοῦλα.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ὅντας σὲ γέννα ἡ μάνα σου ὁ ἥλιος ἐκατέβη,
Καὶ σ' ἔδωκε τὴν ὀμορφιά, καὶ πάλι μετανέβη.

ΠΙΠΗΝΙΩ (ἀπὸ τὴν πόρτα, χαμηλά).

Μωρὴ εἶδες ἐσύ ποτές σου τέτοιο ματόφρودο;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Σκάσε ν' ἀκούσουμε τὰ τραγούδια, μωρὴ.

ΔΕΣΠΩ (χαμηλά τῆς Γαρουφαλιάς).

Σὰ ψέματα μοῦ φαίνονται ὅλα, Γαρουφαλιά μου! Εἶμαι σαστισμένη, καὶ δὲν τὸ νοιώθω τὸ μαχαίρι ποῦ μὲ σφάζει, κι ὅλο μὲ σφάζει. Τὸ ξέρω πῶς μὲ κόβει, κι ὡς ὡς τόσο δὲν πονῶ. Πέτρα ἔγινα, καὶ δάκρυο δὲ στάζουν τὰ μάτια μου.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ὁ Θεὸς μὰς τὴ δίνει αὐτὴ τὴ χάρη, κερά μου, σὰν πλακώνουνε μεγάλοι καημοί. Εἶναι μεγάλο τὸ ντέρτι σου, κερά Δέσπω, μὰ συλλογίσου καὶ τίς χαρὲς ποῦ σ' ἀπαντέχουνε σὰν ἔρθη καμιά μέρα ὁ Κωσταντάκης καὶ τὴν φέρῃ μὲ τὸ πρῶτο ἕγγονάκι σου. Τί γελᾶτε σεῖς, μαριολοκόριτσα, ποῦ ὁ νοῦς σας εἶναι πιώτερο στοὺς χαμπρούς παρὰ στὶς νύφες; Τάχα νὰ σώθηκαν τὰ τραγούδια σας;

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ἐσένα νύφη πρέπει σου κορώνα στὸ κεφάλι.

(Μπαίνει ὁ Κωσταντῆς).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἄκόμα ἐσεῖς; Ἐρχονται τὰ παιχίδια. Ὁ γαμπρὸς κ' ἡ παρέα στὴν ἐκκλησιά. Πᾶνε νὰ καοῦν οἱ μισὲς οἱ λαμπάδες.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ἐνα τραγούδι ἀκόμα, κύρ Κωσταντάκη μου, καὶ τελειώνουμε. Εἶναι τῆς μάνας αὐτὸ τὸ τραγούδι.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μάνα, βασιλιάς γίνουμαι νὰ σὲ βλέπω ἔτσι χαρούμενη. Κοίταξέ τὴν τὴ νυφούλα πῶς χαμογελάει κι αὐτὴ. Πὲς το τὸ τραγούδι σου, μάνα μου, νὰ γείνη χρυσὴ βροχὴ νὰ μὰς ράνη.

ΔΕΣΠΩ

Πῆτε το σεῖς γιὰ τὰ μένα, κορίτσια, γιατί ἀνεβαῖνον κάποτε στὸ λαϊμὸ κάτι κόμποι ποῦ τὸ χάλνον τὸ τραγούδι, καὶ θαρρεῖς πῶς ἀκούς μυρολόγι. Πῆτε το σεῖς μὲ τὴ γλυκεῖά σας φωνή. Κάλλιο ν' ἀκούγω τοὺς καημούς μου καὶ νὰ παρηγοριέμαι, παρὰ νὰ τοὺς τραγουδῶ καὶ νὰ πικραίνω κι ἄλλες καρδιές.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (τοῦ Κωσταντῆ).

Ἄς τὸ ποῦν, ἄς τὸ ποῦν τὰ κορίτσια. Καλὸ θὰ τῆς κάμῃ, κύρ Κωσταντῆ, καλὸ θὰ τῆς κάμῃ.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ἄνοιξαν οἱ ἑπτὰ οὐρανοί, τὰ δώδεκα βαγγέλια,
Καὶ πήραν τὸ παιδάκι μου ἀπὸ τὰ δύο μου χέρια.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (ρανείζοντας μὲ ροδόσταμα τὴ νύφη καὶ τοὺς ἄλλους).

Ἔτσι νὰ σὰς περεχοῦν οἱ καλοτυχιές, χρυσὴ νυφούλα, καὶ διαμαντένια Δέσπω, κι ἀργυρὲ Κωσταντῆ. (Σιμώνουν τὰ παιχίδια). Σηκωθῆτε πιὰ κ' ἤρθ' ἡ ὥρα. Στὸ καλὸ, καὶ νὰ μὰς πολυχρονίσουνε.

(Ἐρχονται ὡς τὴν πόρτα τὰ παιχίδια μὲ τὸ Σαράντη, τὸ Θαναση, καὶ μέρος τῆς παρέας. Βγαίν' ἡ νύφη μὲ τὰ κορίτσια, ἀκολουθεῖ ἡ μάνα μὲ τὸν Κωσταντῆ, τίς γειτόνισσες κλ. Τὴν ὥρα ποῦ βγαίνει ἡ νύφη, ἀκούγονται τὰ τραγούδια τῶν βιολιτζήδων ἀπ' ἔξω).

Ὡρα καλὴ νὰ δῶσῃ ὁ Θεός,

Καὶ τῶν ἀγίων ἡ χάρη,

Νὰ σὲ φυλάγῃ λαμπερῆ,

Σὰν τὰργυρὸ φεγγαρί.

ΣΚΗΝΗ 5'

Ἡ ἴδια σκηνή.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (μοναχὴ τῆς).

Εἶδα πολλοὺς γάμους, μὰ σὰν καὶ τοῦτον ἄλλο δὲν εἶδα. Πιώτερες κλάψες παρὰ χαρὲς. Τὸ φαρμάκεψαν τὰ δάκρυα αὐτὸ τὸ ροδόσταμα. Δὲν τὴν καταλαβαίνω, μὰ τὸ ναί, αὐτὴ τὴ βιάση. Ἄντις νὰ τὴ συνηθίσουν τὴν κακόμοιρη τὴν ἀρχόντισσα στὸν καημὸ της, νὰ πηγαίνουνε νὰ τὴ σπαράζουνε μέσα σ' ἓνα μερόνυχτο. Καλὰ δὰ ποῦ βρέθηκα νὰ τῆς δώσω καὶ λίγη βοήθεια. Τί θάκανε δίχως ἐμένα καὶ γὼ δὲν ξέρω. Μάτι δὲ σφαλήξαμε ὅλη νύχτα. Κι ἀπόψε τὰ ἴδια πάλι. Ὅσο γι' αὔριο, ὁ Θεὸς νὰ μὰς λυπηθῇ. Ἄν τὸ βαστάξῃ ἡ ἀρχόντισσα κι αὐριο, ὁ χάρος νᾶρθῃ δὲν ἔχει πιὰ ὀφθό. Ἡ Παναγιὰ νὰ τὴ δυναμώνη τὴ δόλια, νὰ μὴν πάθῃ καὶ τίποτις.

(Μπαίνει ὁ Κεριάκος).

Ἄπο ποῦ ξεφύτρωσες ἔτσι γλιγόρα; νὰ μὴν τᾶφερρες τᾶλογα ἀπὸ κανένα χωριό;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Τί χωριό καὶ τί ξεχωριό! Ὁληνυχτῆς ταξίδεα μὲ τὸ φεγγαράκι. Πρὶ νὰ βγῆ ὁ ἥλιος ξεκίνησ' ἀπὸ τὴ χώρα, καὶ νὰ 'μαι τώρα. Ἄμὲ τί θαρρεῖς; Ἔτσι μοναχὰ θὰ γίνεταί γάμος, καὶ γὼ θὰ γυρίζω μὲς στὰ βουνά;

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Καὶ δὲ μοῦ λὲς πῶς ξεμωράθηκες καὶ σὺ στὰ γεράματά σου;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Στὰ γεράματά μου εἶδα δυὸ μεγάλα θάματα. Ἐνα, νὰ τρελλαίνεται ὁ κύρ Κωσταντῆς, καὶ νὰ φαρμακῶνῃ τὴ μάνα του, κι ἄλλο, νὰ καλογερεῖν ὁ Στεφανῆς.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ὁ Στεφανῆς!

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ναί, ὁ Στεφανῆς! τὸ μορφοπαίδι, ποῦ τὴν ἀγαποῦσε, μωρὴ, τὴν Ἀρετοῦλα, καὶ πῆγε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του, κ' ἤρθε, λέει, ἡ Ἁγία Μαρίνα στὸν ὕπνο του καὶ τοῦ εἶπε νὰ γείνη καλόγερος,

γιατί θὰ χρειαστῆ παπάδες ὁ τόπος με τὸ θανατικὸ ποῦ μᾶς ἐρχεται.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Τρελλάθηκες, Κεριάκο!

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Μακάρι νὰ εἶταν ὄνειρο τρέλλας, κι ὄχι κορμι σπαρταριστὸ ὁ Στεφανῆς ποῦ καθαλίκεψε τὸ μουλάρι μου καὶ κατέθηκε στὴ Μητρόπολη. Μακάρι νὰ εἶταν τῆς πίκρας του σταλαματιὰ τὸνειρο ποῦ εἶδε ψὲς πρὶ νὰ μ' ἀνταμώσῃ, μακάρι νὰ εἶταν ψέμα, καὶ νὰ μὴν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου τέσσερα λείψανα στὴ χώρα ποῦ τὰ κουβαλοῦσαν πρῶι πρῶι νὰ μὴν τὰ δῆ ὁ κόσμος καὶ φοβηθῆ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Χριστέ μου καὶ Παναγιά μου! Τί μέρες μᾶς ἀπαντέχουν καὶ τί κακὸ μᾶς πλακώνει! Ἄς πάψουν οἱ γάμοι κι ἄς ἀρχίσουν τὰ μυρολόγια. Ἄς τὴν ἀφήσουμε τὴν ἀρχόντισσα νὰ μυρολογᾷ καὶ νὰ δέρνεται, νὰ συνηθίσῃ καὶ κείνη καὶ μεις γιὰ τὰ χειρότερα ποῦ μᾶς φοβερίζουν. (Συλλογιέται). Μὰ πρόσεξε, καημένε, λόγος νὰ μὴ σοῦ ξεφύγῃ. Νὰ ξεκινήσῃ πρῶτα ἡ νύφη, καὶ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ χάρο, ἂν εἶναι γραμμένο νὰ φτάσῃ ὡς ἐδῶ τὸ δρεπάνι του. Στὴ χώρα δὲ μένουμε μὴτ' ἓνα μερόνυχτο. Πολὺ φόβο δὲν ἔχουν ἐκεῖ. Μ' ἂν τὰκούσῃ αὐτὰ ἡ κερὰ Δέσπω, θὰ τὴν πιᾶσῃ τρομάρα κι ἀπὸ θανατικὸ μεγαλύτερη. Ἐσὺ καὶ γῶ νὰ τὰ ξέρομε μοναχά.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἐννοια σου, κι ἄχυρα δὲν τρώω. Μόνο μιὰ χάρη, Γαρουφαλιά μου. Νὰ μοῦ δώσης τοῦ γάμου φαεῖ. Ψοφῶ τῆς πείνας.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Σύρε νὰ περιδρομιαστῆς κάτω στὸ μαγερεϊό, ποῦ ὁ χάρος μᾶς τριγυρίζει καὶ σὺ φαεῖ συλλογιέσαι. (Βγαίνει ὁ Κεριάκος).

(Μοναχὴ τῆς).

Κι ὁ καημένος ὁ Στεφανῆς! Σὰ νὰ μυρίστηκα κάτι καὶ γῶ στῆς Καλαματιανῆς τὸ νυχτέρι. Τί κόσμος, τί κόσμος! Πέτρα πάνω στὴν πέτρα κατακυλάει στὸ κεφάλι σου, καὶ νοῦ δὲ σοῦ ἀφίνει νὰ καταλάβῃς τί χαλασμός γίνεται. Τί κόσμος, τί κόσμος! (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Ζ'

Τὴν ἄλλη μέρα πρῶι. Στὴν αὐλὴ τῆς Δέσπως.

ΚΡΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ,
ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΔΕΣΠΩ, ἀδερφια.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Τὸ γλέντι πῆγε ὡς τὴν ὥρα καλὰ, χρυσέ μου γαμπρέ, κ' ἡ γριά μας ὕστερ' ἀπὸ τὴ στεφάνωση ξαναχόρεψε κιόλας. Μὰ σήμερα μᾶς ξημερώνει δύσκολη μέρα, καὶ δύσκολη τὴν κάνουν ἀναποδιές ποῦ δὲ βγαίνουν ἀπὸ τὸ χέρι μας. Ἀκούγω πῶς στὴ χώρα ἦρθε μεγάλο θανατικὸ, καὶ μιὰ νὰ τὸ πάρῃ ταῦτι τῆς γριάς, ἄνω κάτω θὰ γεινουμε. Ἐμεῖς τὰδέρφια πρέπει γιὰ καλὸ κακὸ νὰ μείνουμε σιμὰ τῆς, καὶ νὰ μὴν ἐρθομε. Ἐσεῖς τραβάτε, κι ἀπὸ τᾶλόγιά σας ἴσια στὸ καρβάνι.

ΚΡΑΛΗΣ

Καὶ ποῦθε μᾶς ἦρθαν αὐτὰ τὰ μαντάτα, ἀδερφέ μου;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ὁ ἀγωγιάτης μᾶς τᾶφερε. Τὸ εἶπε τῆς θεῖα Γαρουφαλιᾶς, κι αὐτὴ σὰν τονε σταύρωσε τὸ γέρο νὰ μὴν τὸ πῆ κανενός, καὶ τῆς ἔταξ' ὁ γέρος πῶς θὰ μείνῃ κρυφὸ, τὸ φύλαξε μέσα τῆς βαθειὰ βαθειὰ σὰν πετραδάκι στὸν πάτο τῆς θάλασσας. Μὰ τὸ πετραδάκι ἀρχισε νὰ μεγαλώνῃ, καὶ μεγάλωσε, μεγάλωσε, ὥσπου ἔγεινε βουνό, κι ἀνέθηκε, καὶ φάνηκε ἀπ' ἔξω μεγάλο ἴσια μ' ἓνα νησί! Ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαποῦσε κι ἄλλος δὲν τὴν ἀκουσε ἐξὸν ἀπὸ μένα. Τὴν ἐδιώξ' ἀπὸ τὸ σπῖτι πρὶν ξεσπάσῃ καὶ τινάζῃ καπνοὺς καὶ φλόγες αὐτὸ τὸ βουνό. Ἐμεῖς τώρα πρέπει νὰ μείνουμε στὴ μάννα κοντά. Πῆγα καὶ τῆς εἶπα πῶς γιὰ παρηγοριά τῆς θὰ μείνουμε.

ΚΡΑΛΗΣ

Ἀδερφέ μου, ὅ τι σοῦ λέει ἡ μεγάλη σου γνώση.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Γλιγώρα θὰ μ' ἔχῃς στὸ καλορριζικό σου, καὶ τότες πρῶτα ὁ Θεὸς τᾶποσώνουμε τοῦτο τὸ γλέντι. Νὰ ὁ Κεριάκος μὲ τᾶλόγα ἔξω. Κατεβαίνουν κ' οἱ γυναῖκες. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ συγυρίστηκαν ὅλα.

ΚΡΑΛΗΣ

Ἄς πάγω νὰ φιλήσω τὸ χέρι τῆς μάννας, κ' ὕστερα σέρνω γῶ παραμπρός, νὰ μὴν πολυθαστάξῃ τὸ βάσανο. Αὐτὲς οἱ δουλειές χρειάζονται γλιγωράδα. (Πηγαίνει μέσα ὁ Κράλης. Φαίνεται στὴν ὀξόπορτα ὁ Κεριάκος).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἐτοιμα ὅλα, Κεριάκο;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ὁξω εἶναι τᾶλογ' ἀφεντικό, κι ὅλα τὰ προικιά φορτωμένα. Ἐχουμε, λέει, καὶ κρούους κιοφτέδες γιὰ τὸ μισὸ δρόμο.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Αὐτὸ σώνει γιὰ νὰ γεινουν ἀστραπὴ τᾶλόγιά σου ὡς τὰ μισά. Πάρε αὐτὸ τὸ φλουρί, γιὰ νὰ τρέξουνε γλιγώρα ὡς τὸ τέλος. (Χαμηλά). Καὶ κοίταξε νὰ μὴν ἀργοπορήσετε μὲς στὴ χώρα. Ἴσια στὸ καρβάνι, κ' ἀπὸ μέρος ποῦ νὰ μὴ φαίνονται λείψανα.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἐννοια σου, ἀφεντικό, μὴ φοβάσαι.

ΚΡΑΛΗΣ (Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπῖτι βιαστικά).

Ἐχε γειά, Κωσταντῆ μου. (Φιλοῦνται).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Στὸ καλὸ, ἀδερφέ, κι ὁ Θεὸς μαζί σου.

(Βγαίνει ὁ Κράλης μὲ τὸν Κεριάκο ἀπὸ τὴν ὀξόπορτα. Τὴν ἴδια στιγμὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπῖτι μὲς στὴν αὐλὴ ἡ Ἀρετούλα, κ' ἡ Δέσπω βασταγμένη ἀπὸ τὸ Σαράντη καὶ τὸ Θανάση).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Κωσταντῆ μου, ἄχ, Κωσταντῆ μου! Πηγαίνω, καὶ σὰς ἀφίνω!

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Πνίξε τὸν πόνο σου, Ἀρετούλα, πνίξε τον γιὰ τὸ χατίρι τῆς μάννας μας. (Τὴν ἀγκαλιάζει).

ΔΕΣΠΩ

Σώπατε, κόρη μου, κι ἀφρσέ τα μένα τὰ μυρο-

λόγια. Μὴν κλαίτε, παιδιά μου, ἂν κλαίτε σεῖς καὶ στεναίετε, ἢ μάννα σας τί θὰ κάμη! Δόστε τα μένα τὰ δάκρυά σας ποῦ δὲ μοῦ ἔμειναν τῆς κακόμοιρης! Δόστε μοῦ τα νὰ κλάψω καὶ νὰ τὴν πλημμυρίσω αὐτὴ τὴν αὐλή, ποῦ ἀνάθρεψα τὴ μονακριβὴ μου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

(Ἀφίνει τὸν Κωσταντῆ, καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας. Τὰ δῆρφια στέκονται δακρυσμένα).

Μαννοῦλα, μαννοῦλα, τί μεγάλο κακὸ ποῦ μᾶς ἦρθε! Ποιὸς τόλεγε τότες ποῦ μὲ φεγγαροχτένιζες καὶ μιλούσαμε γιὰ χαρές, πῶς οἱ χαρές αὐτές εἴταν πίκρες ποῦ ταίρι δὲν ἔχουν, — οἱ πίκρες τοῦ χωρισμοῦ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (παίρνοντας τὴν Ἀρετοῦλα ἀπὸ τὸ χέρι).

Ἄρετοῦλα, λυπήσου τὴ μάννα μας, λυπήσου τὰ δῆρφια σου, ποῦ εἴμαστε καὶ μεῖς αἰμᾶ τῆς. Γιὰ τὸ δικό σου καλὸ γίνετ' αὐτὸ τὸ μαρτύριο. Πολλὲς αὐγὲς δὲ θὰ φέξουν, καὶ θὰ καθεταί βασιλίσσα μὲς στ' ἀρχοντικό σου. Τρεῖς μῆνες, καὶ θὰ μ' ἔχης κοντά σου καὶ θὰ λάμπ' ἡ χαρὰ στὸ τρυφερὸ πρόσωπό σου.

(Ξεκινεῖ κατὰ τὴν ὁδόπορτα μὲ τὴν Ἀρετοῦλα).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Σάφρινω, γλυκό μου σπιτάκι, καὶ σεῖς λουλούδια καὶ βότανα ποῦ σὰς γλυκοποτίζα. μαραθῆτε πιά τώρα καὶ σεῖς, σὰν ἐμένα ποῦ μὲ ξεφρίζωσαν ἀπὸ τ' ἀγαπημένο μου χῶμα νὰ μὲ φυτέψουνε στ' ἀχαρο τὸ περιβόλι τῆς ξενιτειᾶς. (Βγαίνει μὲ τὸν Κωσταντῆ).

ΔΕΣΠΩ (ἀκολουθώντας ἀκουμπησμένη στοὺς ὤμους τοῦ Σαράντη καὶ τοῦ Θανάση).

Ἄνοιξε, οὐρανέ, καὶ δὲς μας, καὶ πὲς ἂν εἶδες λείψανα νὰ βγαίνουν ἀπὸ σπιτί μὲ τόση θλίψη, ἂν ἄκουσες ποτέ σου πικρότερα μυρολόγια. Πὲς μοῦ ἂν εἶδες μάννα νὰ τὴ σφάζη μεγαλύτερος πόνος, σὰν κι αὐτὴ τὴ μάννα, ποῦ ἄλλο κρῖμα δὲν τὴ βραίνει παρὰ ἡ ἀγάπη ἐνὸς ἀγοριοῦ τῆς, ἀγάπη, ποῦ γιὰ χάρη τῆς στέλνω μονακριβὴ κόρη στὰ μαῦρα τὰ ξένα. Ἄχ, καὶ ν' ἄξεραι, κόρη μου, πῶς θὰ μὲ συχωρέσης γι' αὐτὸ τὸ κρῖμα, κι ἂς πέθαινα, ἂς πέθαινα νὰ μὴν κλαίγω τὴ στέρησή σου.

(Γέρνει τὸ κεφάλι τῆς στοῦ Σαράντη τὸν ὦμο. Ὁ Σαράντης κι ὁ Θανάσης τὴ βγάζουν περπατώντας σιγά).

[Ἐπεται τὸ τέλος]

A. E.

ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ¹

Λάβωμεν ἐν παράδειγμα μεταξὺ πλείστων, ὅπως καταδείξωμεν ἐμφανέστερον τὸν τρόπον τῆς δεσποζούσης σήμερον ἐργασίας.

Οἱ κοινοὶ καρκίνοι, οἱ ἀπανταχοῦ ἐν ταῖς ἀκταῖς ἀπαντῶντες, φέρουσι συνήθως κρεμάμενον ἀπὸ τῆς κοιλίας αὐτῶν σάκκον τινα ὑποκίτρινον, ὃν οἱ ἀλιεῖς νομίζουσιν, ὅτι εἶναι ὠὸν αὐτῶν. Ὁ σάκκος οὗτος πραγματικῶς εἶναι παράσιτον καὶ παράσιτον παράδοξον, οὕτινος ἢ ὑπαρξίς μέχρι τῶν τελευταίων

χρόνων ἦτο αἰνίγμα. Ἐνεκα τοῦ σχήματος αὐτοῦ τὸ παράσιτον ἐκλήθη σακκίδιον (*sacculina*). Ἐὰν δὲ διὰ μαγχιριδίου διανοίξωμεν τοῦτο, βλέπομεν ἐξερχομένας μυριάδας νυμφῶν νηχομένων, αἵτινες ἀποδεικνύουσιν ἐνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς πλείστας τῶν κατωτέρων Μαλακοστράκων, ὅτι τὸ σακκίδιον, καίτοι σφαιρικὸν ἔχει σῶμα, πρέπει νὰ ταχθῆ μεταξὺ τῶν Ἀρθρωτῶν ζῴων. Πῶς ὅμως τὸ ζῶον τοῦτο, ὅπερ ἐν τῇ νεαρῶτάτῃ ἠλικίᾳ διαίγει βίον ἐλευθερον, καθίσταται εἴτα προσκεκολλημένον; Πῶς κατορθοῖ νὰ διατρύξῃ τὸν παχὺν θώρακα τοῦ καρκίνου, ἐφ' οὗ ἀναπτύσσεται; Πῶς μετασχηματίζεται ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ζῶον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τοῦ βίου αὐτοῦ εἶναι συμμετρικώτατον, καὶ λαμβάνει μετὰ ταῦτα μορφήν τόσῳ τερατώδη;

Ἴδου τὰ ζητήματα, ἅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀψησῆλουν τοὺς φυσιοδίρας. Τὸ πρόβλημα ἐλύθη ἐσχάτως ἐν τῷ Ζωολογικῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Roscoff διὰ τῶν ἐρευνῶν ἐπιδεδξιῶν ἐρευνητοῦ τοῦ κ. Yves Delage, νῦν καθηγητοῦ ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων.

Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἶναι ἡ ὠραιοτέρα τοῦ ἐπιθλασίου τούτου ἐργαστηρίου, καταδεικνύουσα ὅποια δύναται ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ ἐπιμονὴ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ.

Ἡ ἀνατομικὴ τοῦ ἀκμαίου σακκιδίου καταδεικνύει, ὅτι ὁ κρεμάμενος ὑπὸ τὸν καρκίνον σάκκος εἶναι μέρος μόνον τοῦ παρασίτου. Τοῦτο στηρίζομενον εἰς τὰ περιβλήματα τοῦ ξενίζοντος διὰ βραχέος ποδίσκου, ἐξακολουθεῖ ἐσωτερικῶς διὰ πολλῶν ρίζοειδῶν προσεκβολῶν, αἵτινες διακλαδίζονται ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλήνος τοῦ καρκίνου, ἐπὶ τοῦ ἥπατος, τῶν μυῶν αὐτοῦ κτλ., διατρέχουσαι οὕτως εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ὄργανα αὐτοῦ, ἐφ' ὧν ἀντλοῦσι τὰς θρεπτικὰς οὐσίας τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν αὐξήσιν αὐτοῦ.

Ὅσον ὀχληρὸς καὶ ἂν ἦ τοιοῦτος σύντροφος, ὁ καρκίνος οὐδόλως δεικνύει, ὅτι ὑποφέρει, ἀλλὰ τὸν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἀπανταχοῦ.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραγωγῆς τὸ σακκίδιον γεννᾷ νεαρά, ἅτινα οὐδόλως ὁμοιάζουσιν αὐτῷ. Ταῦτα εἶναι μικροσκοπικὰ ζῴα, ἔχοντα ἓνα μόνον μεσαῖον ὀφθαλμόν, ζευγὸς κεραίων καὶ δύο ζεύγη ποδῶν δικώπων, δι' ὧν ἐξορμῶσιν ἐν τῇ θαλάσῃ. Αἱ νύμφαι αὗται στερούμεναι στόματος καταναλίσκουσι ἐναπόθεμά τι τροφῆς, ὅπερ ἐν αὐταῖς φέρουσι, καὶ ὑπομένουσι σειρὰν ἀπειθορῶν, μεθ' ἑκάστην τῶν ὁποίων τὸ ζῶον ἀναρραίνεται τελειότερον κατὰ τε τὸ σχῆμα καὶ τὸ σῶμα, ὅπερ μετ' ὀλίγον παρουσιάζει ἐντομάς, ἐφ' ὧν γεννῶνται νέα ζεύγη ποδῶν. Ὅταν οἱ πόδες κατασταθῶσι δώδεκα, τὸ σακκίδιον ἄρχεται ἀναζητοῦν ξένον τινα, πάντοτε καρκίνον, ἐκλέγον τοῦτον νέον καὶ οὐχί τόσον σκληρόν· εἴτα προσκολλᾶται ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῶν κεραίων αὐτοῦ καὶ ἰσχυρῶς στηρίζεται ἐπὶ τινος τριχῆς τῶν κνημῶν αὐτοῦ, παρὰ τὴν ἄρθρωσιν, ἐνθα τὸ δῆρμα δὲν εἶναι τόσον σκληρόν. Διότι, ὅπως ἐξακολουθήσῃ νὰ ζῆσῃ τὸ μικρὸν ζῴον, ὀφείλει νὰ διατρήσῃ τὸν ὀπλισμὸν τοῦ καρκίνου καὶ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικόν αὐτοῦ.

¹ Τέλος· ἴδε σελ. 433.